

VAALAN KUNNAN
KONSERNIOHJEET

SISÄLLYSLUETTELO

1	Kunnan omistajapolitiikka	2
2	Konserniohjeen tarkoitus ja tavoite.....	3
3	Kuntakonserni ja kunnan toiminta.....	3
4	Konserniohjeen käsittely ja hyväksyminen	4
5	Konserniohjeen sitovuus.....	4
6	Kunnan toimielinten toimivallan jako (Määritellään jaTkossa kunnan hallintosäännössä).....	5
7	Toiminnan ja talouden suunnittelu sekä ohjaus	6
7.1	Taloussuunnittelu	6
7.2	Kirjanpito-, tilinpäätös- ja konsernitilinpäätösperiaatteet	7
7.3	Toiminnan ja talouden raportointi	7
8	KUNNAN LUOTTAMUSHENKILÖIDEN TIETOJENSAANTIOIKEUDEN TURVAAMINEN	7
9	Tytäryhteisöjen neuvotteluelvoitteet ja kunnan edustajien ohjeistaminen	7
10	Keskityt konsernipalvelut ja keskityt toiminnot.....	8
10.1	Keskityt toiminnan järjestäminen ja ohjeistus	8
10.2	Tavaroiden ja palvelujen hankintoja ja omaisuuden luovutuksia koskevat ohjeet	9
10.2.1	Konsernin sisäiset hankinnat	9
10.2.2	Hankintayhteistyö	9
10.3	Rahoitusta, sijoituksia ja takausten antamista koskevat ohjeet.....	9
10.3.1	Maksuliikenne ja rahoitus	9
10.3.2	Sijoitustoiminta.....	9
10.3.3	Takauksen ja vakuuden antaminen	9
11	Henkilöstöpolitiikka.....	10
12	HYVÄ HALLINTO JA JOHTAMISTAPA	10
12.1	Hallituksen tehtävät ja kokoonpano	10
13	Konsernia koskevista asioista tiedottaminen.....	10
14	Sisäinen valvonta ja riskienhallinta	11
14.1	Tytäryhteisöjen sisäinen valvonta	11
14.2	Emoyhteisön konsernivalvonta	11
14.3	Tytäryhteisön toiminnan seurannassa käytettävät mittarit ja tunnusluvut.....	11
14.4	Tytäryhteisöjen tilintarkastus ja tarkastuslautakunnan tehtävät	11
14.5	Tarkastuslautakunta.....	12
14.6	Sisäinen tarkastus	12
14.7	Konserniohjeen voimaantulo	12

1 KUNNAN OMISTAJAPOLITIikka

Omistajaohjaus (Kuntalaki 46 §)

Omistajaohjaus tarkoittaa toimenpiteitä, joilla kunta omistajana tai jäsenenä myötävaikuttaa yhtiön ja muun yhteisön hallintoon ja toimintaan. Toimenpiteet voivat liittyä ainakin perustamissopimuksiin, yhtiöjärjestysmääräyksiin, muihin sopimuksiin, henkilövalintoihin, ohjeiden antamiseen kuntaa eri yhteisöissä edustaville henkilöille sekä muuhun kunnan määräysvallan käyttöön.

Valtuusto linjaa kuntastrategiassa kunnan omistajapolitiikan. Konserniyhtiöllä on aina jokin kunnan toimintaan liittyvä strateginen tavoite, ja se toteuttaa tuloksellisesti omistajan tavoitteita. Tarkoituksen ja tavoitteiden on perustuttava kuntastrategiaan.

Kunnan tytäryhteisöjen toiminta ja konserniohje (Kuntalaki 47 §)

Omistajaohjauksella on huolehdittava siitä, että kunnan tytäryhteisön toiminnassa otetaan huomioon kuntakonsernin kokonaisuus. Kunnan tytäryhteisön hallituksen kokoonpanossa on otettava huomioon yhteisön toimialan edellyttämä riittävä talouden ja liiketoiminnan asiantuntemus.

Konserniohjetta sovelletaan kunnan tytäryhteisöjen sekä soveltuvin osin osakkuusyhteisöjen omistajaohjaukseen.

Omistajapolitiikka ja konserniohjaus

Lähde: Kuntaliitto / Konserniohje

2 KONSERNIOHJEEN TARKOITUS JA TAVOITE

Konserniohjeessa määritellään Vaalan kunnan ja sen omistamien tytäryhteisöjen johtamiseen, ohjaukseen ja seurantaan liittyvistä toimintaperiaatteista. Tavoitteena on varmistaa kunnan omistajapoliittisten tavoitteiden ja strategioiden saavuttaminen sekä yhtenäistää toimintakulttuuri ja käytännöt koko konsernin tasolla.

Konserniohjeen tavoitteena on, että kunnan tytär- ja osakkuusyhteisöt, kuntayhtymät ja muut kuntakonserniin kuuluvat yhteisöt toteuttavat valtuuston hyväksymiä ja asettamia tavoitteita. Konserniohjeella pyritään yhteisöjen ohjauksen yhtenäistämiseen, toiminnan läpinäkyvyyden lisäämiseen, kunnan yhteisöstä saaman tiedon laadun parantamiseen ja tiedonkulun tehostamiseen.

3 KUNTAKONSERNI JA KUNNAN TOIMINTA

Yhteisö, jossa kunnalla on kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettu määräysvalta, on *kunnan tytäryhteisö*. Kunta tytäryhteisöineen muodostaa *kuntakonsernin*. Mitä tässä laissa säädetään kunnan tytäryhteisöstä, sovelletaan myös kunnan määräysvaltaan kuuluvaan säätiöön. (Kuntalaki 6 §).

Kunnan toiminta käsittää kunnan ja kuntakonsernin toiminnan lisäksi osallistumisen kuntien yhteistoimintaan sekä muun omistukseen, sopimukseen ja rahoittamiseen perustuvan toiminnan.

Kunta on kuntakonsernin emoyhteisö ja kunnan tytäryhteisöjä ovat yhteisöt, joissa kunnalla yksin tai yhdessä muiden kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen kanssa on määräysvalta.

Kirjanpitolaisissa määräysvallalla tarkoitetaan tilannetta, jossa emoyhteisöllä on

- oikeus käyttää yli puolta kohdeyrityksen kaikkien osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä tai
- oikeus nimittää tai erottaa enemmistö kohdeyrityksen hallituksen tai siihen verrattavassa olevan toimielimen jäsenistä.

Kuntakonserniin kuuluvat säätiöt, joissa kunnalla on määräysvalta.

Edellä mainittujen yhteisöjen lisäksi kuntayhtymät voivat olla kunnan tytäryhteisöjä. Kuntayhtymien perussopimuksessa on yleensä rajattu yksittäisen jäsenen äänivaltaa siten, ettei kukaan jäsenistä käytä yli puolta kaikista äänistä. Kuntayhtymä ei tällaisissa tapauksissa ole minkään kunnan tytäryhteisö. Kuntayhtymän yhdistelystä kunnan konsernitilinpäätökseen noudatetaan Kirjapitolautakunnan kuntajaoston antamia ohjeita.

Osakkuusyhteisöksi nimitetään yhteisöä, jossa emoyhtiöllä on joko yksin tai yhdessä muiden samaan konserniin kuuluvien konserniyhteisöjen kanssa merkittävä omistusosuus ja huomattava vaikutusvalta. Kunnan osakkuusyhteisöllä tarkoitetaan kirjanpitolain 1 luvun 7 ja 8 §:ien tarkoittamaa omistusyhteisyyttä ja osakkuusyhteyttä.

Kunnan kuntakonserniin kuuluvat seuraavat kunnan määräysvallassa olevat yhteisöt:

- Vaalan Vesi ja Lämpö Oy
- Kiinteistö Oy Vaalan Niska

Vaalan kunta on jäsenenä tällä hetkellä seuraavissa kuntayhtymissä:

- Kainuun jätehuollon kuntayhtymä
- Oulunkaaren seutukunnan kuntayhtymä
- Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä

Nämä kuntayhtymät eivät kuulu kuntakonserniin.

Kunnan osakkuusyhteisöjä ovat seuraavat yhteisöt:

- Humanpolis Oy

Kuntayhtymissä, kunnan osakkuusyhteisöissä sekä muissa merkittävissä yhteisöissä kunnan edustajien tulee pyrkiä siihen, että Vaalan konserniohjeen periaatteita noudatetaan myös näissä yhteisöissä.

Vaalan kunnan konsernirakenne

4 KONSERNIOHJEEN KÄSITTELY JA HYVÄKSYMINEN

Valtuuston tulee kuntalain 14 §:n mukaan päättää konserniohjeesta, jolla ohjataan kunnan omia toimielimiä ja viranhaltijoita, tytäryhteisöjä ja soveltuvin osin osakkuusyhteisöjä. Varsinaiset kunnan sisäiset toimivaltasäännökset annetaan hallintosäännöllä.

Konserniohje käsitellään ja hyväksytään myös kuntakonserniin kuuluvien tytäryhteisöjen hallituksissa ja yhtiökokouksissa tai vastaavissa toimielimissä.

Tätä ohjetta sovelletaan kulloinkin konserniin kuuluviin yhteisöihin. Lista yhteisöistä päivitetään talousarvion ja tilinpäätöksen laadinnan yhteydessä vuosittain.

5 KONSERNIOHJEEN SITOVUUS

Konserniohjeet eivät sido oikeudellisesti suoraan tytäryhteisöjen toimielimiä. Sitovuus syntyy vasta siinä vaiheessa, kun tytäryhteisön toimivaltainen elin, yleensä hallitus, on hyväksynyt ohjeet yhteisöä sitovaksi. Tällöinkin yhteisöjen toimielinten, niiden jäsenten sekä toimitusjohtajan veloitteet ja vastuut määräytyvät kyseistä yhteisöä koskevan lainsäädännön mukaan. Tytäryhteisöjen johto toimii kuitenkin konsernin emoyhteisön eli kunnan luottamuksen varassa. Konserniohjeella yhdenmukaistetaan menettelytapoja sekä tehostetaan kuntakonsernin johtamisen edellytyksiä siten, että kuntakonsernia ja kunnan muuta toimintaa voidaan johtaa kokonaisuutena yhtenäisin periaattein ja kunnan kokonaisuuteen huomioon ottaen.

Konsernissa hyväksytyä konserniohjetta noudatetaan konserniin kuuluvissa tytäryhteisöissä, jollei niitä koskeva lainsäädännöstä tai yhtiöjärjestyksessä tai säännöistä muuta johdu. Konserniohjeeseen perustuvien yksittäisten ohjeiden ollessa ristiriidassa yhteisöä koskevien säännösten, kuten yhteisö- tai kirjanpitolainsäädännön tai muun pakottavan lainsäädännön kanssa, noudatetaan voimassa olevaa pakottavaa lainsäädäntöä. Yhteisön johdon on ilmoitettava ristiriidasta välittömästi kirjallisesti kunnanhallitukselle.

Konserniohje ei muuta tytäryhteisöjen, osakkuusyhteisöjen tai kuntayhtymän johdon oikeudellista asemaa tai vastuuta. Konserniohjeen noudattamatta jättäminen voi kuitenkin johtaa vahingonkorvausvastuuseen, mikäli sen noudattamatta jättämisen seurauksena on vähäistä merkittävämpää haittaa tai vahinkoa tytäryhteisölle tai omistajalle.

6 KUNNAN TOIMIELINTEN TOIMIVALLAN JAKO (MÄÄRITELLÄÄN JATKOSSA KUNNAN HALLINTOSÄÄNNÖSSÄ)

Valtuusto

- päättää kuntastrategiasta (kuntalaki 37 §)
- päättää omistajaohjauksen periaatteista ja konserniohjeesta (kuntalaki 14 §)
- hyväksyy konsernitilinpäätöksen
- nimeää kunnan edustajat kuntayhtymien valtuustoihin / yhtymäkokouksiin

Konsernijohto

- Kunnan konsernijohtoon kuuluvat kunnanhallitus, kunnanjohtaja tai pormestari ja muut hallintosäännössä määrätyt viranomaiset. Hallintosäännössä määrätään konsernijohtoon tehtävistä ja toimivallan jaosta. (Kuntalaki 48 §)
- Konsernijohto vastaa kuntakonsernissa omistajaohjauksen toteuttamisesta sekä konsernivalvonnan järjestämisestä, jollei hallintosäännössä toisin määrätä.

Kunnanhallitus

- vastaa omistajapolitiikan, omistajaohjauksen periaatteiden ja konserniohjeen kehittämisestä ja valmistelusta valtuustolle,
- vastaa omistajaohjauksen toteuttamisesta ja organisoii konsernijohtamisen ja konsernivalvonnan,
- määrää konsernijohtoon kuuluvien viranhaltijoiden tytäryhteisö- ja osakkuusyhteisökohtaisen työnjaon,
- antaa valtuustolle puolivuositain/neljännesvuositain raportin yhtiöiden tavoitteiden toteutumisesta ja taloudellisen aseman kehittämisestä sekä arvion tulevasta kehityksestä ja riskeistä,
- arvioi vuosittain omistajaohjauksen tuloksellisuutta kuntakonsernin kokonaisedun toteutumisen, riskienhallinnan ja menettelytapojen kannalta ja teettää ulkopuolisen arvioinnin kerran valtuustokaudessa sekä
- käsittelee arvioinnin tulokset ja johtopäätökset valtuuston puheenjohtajiston kanssa.
- seuraa ja arvioi yhtiöiden tavoitteiden toteutumista ja taloudellisen aseman kehitystä ja tekee niiden perusteella tarvittaessa esityksiä
- antaa kunnan ennakkokannan konserniohjeen edellyttämässä asioissa,
- vastaa tytäryhteisöjen hallitusten jäsenten nimitysprosessista,
- nimeää kunnan ehdokkaat tytäryhteisöjen hallituksiin sekä
- nimeää yhtiökokousedustajat ja antaa heille omistajaohjauksen edellyttämät toimintaohjeet.

Kunnanjohtaja

- johtaa kunnanhallituksen alaisena konsernipolitiikkaa
- vastaa kuntakonsernin taloudesta, johtamisesta, ohjauksesta ja valvonnasta
- seuraa kunnan omistajapolitiikan toteutumista ja raportoi tarvittaessa kunnanhallitukselle ja yhteisölle
- seuraa kuntakonsernin ja konserniohjeen toimivuutta ja tekee tarvittaessa ehdotuksia konsernin rakenteen ja ohjeiden kehittämisestä kunnanhallitukselle ja yhteisölle

Vastuualueen päällikkö

- seuraa toimialallaan kunnan omistajapolitiikan toteutumista ja raportoi tarvittaessa konsernijohtolle.
- seuraa toimialallaan kuntakonsernin ja konserniohjeiden toimivuutta ja tekee tarvittaessa ehdotuksia konsernin rakenteen ja ohjeiden kehittämisestä konsernijohtolle.

Kunnan hallintojohtaja

- vastaa konserniohjetta yksityiskohtaisempien ohjeiden valmistelusta sekä seuraa tytäryhtiöiden toimintaa, taloudenhoitoa ja konserniohjeen soveltamista.

Kunnan edustajat

- kuntakonserniin kuuluvat yhteisöt toimivat valtuuston asettamien tavoitteiden toteuttajina. Kunnan edustajat toimivat tytäryhteisöjen hallintoelimissä siten, että valtuuston yhteisölle asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet saavutetaan.
- vastaavat toimialaansa kuuluvien tytär- ja osakkuusyhteisöjen toiminnan seurannasta ja tekevät tarvittaessa toimenpide-ehdotuksia sekä raportoivat tarvittaessa konsernijohtolle.

Tarkastuslautakunta

- vastaa kuntakonsernissa tilintarkastuspalvelujen kilpailuttamisesta keskitetysti;
- arvioi kuntakonsernia koskevien tavoitteiden asetteluja ja toteutumista sekä toiminnan tuloksellisuutta;
- huolehtii kuntakonsernin hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämisestä.

Tilintarkastaja

- tarkastaa konsernitilinpäätöksen;
- antaa lausunnon, onko kunnan ja kuntakonsernin sisäinen valvonta ja riskienhallinta sekä konsernivalvonta järjestetty asianmukaisesti.

7 TOIMINNAN JA TALOUDEN SUUNNITTELU SEKÄ OHJAUS

Valtuusto asettaa talousarviossa tytäryhteisöille toiminnan ja talouden tavoitteita, jotka on johdettu kuntastrategiasta ja siihen liittyvästä omistajapolitiikasta sekä yhteisön liiketoiminnasta. Konsernijohto neuvottelee tytäryhteisöjen kanssa asetettavista tavoitteista ennen niiden lopullista hyväksymistä. Yhteistyön tuloksena asetetuilla tavoitteilla pyritään varmistamaan, että tytäryhteisöjen toiminta on kuntakonsernin kokonaisedun mukaista. Tytäryhteisöjen taloussuunnitelmien tulee perustua valtuuston niille asettamiin tavoitteisiin. Tytäryhteisön hallitus vastaa asianmukaisen taloudenhoidon järjestämisestä. Konsernijohto pyrkii tukemaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

Kunnan talousarviossa ja -suunnitelmassa tulee ottaa huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Tätä varten tytäryhteisöjen hallitusten tulee toimittaa kuntaan sen edellyttämät tiedot tytäryhteisöjen tulos-, rahoitus- ja investointisuunnitelmista sekä yhteisöjen toimintaan liittyvistä olennaisista riskeistä ja epävarmuustekijöistä. Tämän lisäksi tulee toimittaa tietoja mm. tulevista konserni- ja yhtiöjärjestelyistä, merkittävistä muutoksista mainittujen yhteisöjen liiketoiminnassa ja toimialassa sekä merkittävistä sitoumuksista konsernijohtoon tarkemmin määrittelemällä tavalla.

7.1 Taloussuunnittelu

Osakeyhtiölain mukaan yhtiön hallitus huolehti yhtiön hallinnosta ja toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä. Tytäryhteisön on toimitettava vuosittain kunnalle taloussuunnitelma, johon sisältyy tulos-, rahoitus- ja investointisuunnitelma kunnanhallituksen erikseen antaman aikataulun mukaisesti. Taloussuunnitelman on oltava vähintään kolmevuotinen ja siitä on käytävä ilmi tytäryhteisölle asetetut taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet.

Investointisuunnitelma tehdään kolmelle vuodelle. Tytäryhteisön talousarvio toimitetaan kunnanhallitukselle tiedoksi.

7.2 Kirjanpito-, tilinpäätös- ja konsernitilinpäätösperiaatteet

Konserniin kuuluvissa yhteisöissä noudatetaan kuntalain ja kirjanpitolain mukaisia kirjanpito- ja tilinpäätösperiaatteita sekä määräyksiä, kuntalain konserniyhteisöjä koskevia säännöksiä ja hyvää kirjanpitoa.

Kunnanhallitus antaa yksittäiset ohjeet konsernitilinpäätöstä varten annettavien tietojen sisällöstä, muodosta ja aikatauluista tytäryhteisöille ja osakkuusyrityksille vuosittain ennen tilikauden päättymistä. Tietoja pyydetään lisäksi kuntayhtymiltä. Kunnan hallintojohtaja antaa näitä ohjeita täydentäviä tarpeellisia ohjeita. Kunnan tytäryhtiön ja osakkuusyhtiön on laadittava tilinpäätös kahden kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä eli tilivuotta seuraavan helmikuun loppuun mennessä.

7.3 Toiminnan ja talouden raportointi

Kunnan tytäryhteisön hallituksen tai sitä vastaavan toimielimen on annettava kunnanhallitukselle kuntakonsernin taloudellisen aseman arvioimiseen ja sen toiminnan tuloksen laskemiseen tarvittavat tiedot (Kuntalaki 116§).

Osavuosisikatsaukset annetaan kunnanhallitukselle ja valtuustolle. Ne laaditaan kunnanhallituksen antamien ohjeiden ja määräämien aikataulujen mukaisesti vähintään kolme kertaa vuodessa.

Tytäryhteisöjen on toimitettava osavuosisikatsausjaksolta ja tilinpäätöksen yhteydessä seuraavat raportit:

- talousarvion toteutuminen tuloslaskelman muodossa
- osavuosisikatsauksen yhteydessä arvio talousarvion toteutumisesta vuositasona
- selvitys rahoitusasemasta/ sijoitustoiminnasta
- selvitys vuositavoitteiden toteutumisesta ja toteutusvaiheesta
- lähiajan merkittävimmät toiminnalliset ja taloudelliset tapahtumat, sekä niihin liittyvät riskit.

Vuosiraportointi tapahtuu tilinpäätöksen yhteydessä. Tilinpäätös ja toimintakertomus on laadittava kirjanpitolain ja osakeyhtiölain säännösten mukaisesti. Merkittävät poikkeamat hyväksytystä suunnitelmasta, talousarviosta ja rahoitusasemasta on raportoitava aina välittömästi konsernijohtolle. Tytäryhtiön on annettava konsernijohtoon pyynnöstä muitakin selvityksiä toiminnastaan ja taloudestaan.

8 KUNNAN LUOTTAMUSHENKILÖIDEN TIETOJENSAANTIOIKEUDEN TURVAAMINEN

Luottamushenkilöllä on oikeus saada kunnan viranomaisilta tietoja, joita hän toimessaan pitää tarpeellisina ja jotka viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 6 ja 7 §:n mukaan eivät ole vielä julkisia, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu.

Tietopyyntö esitetään kirjallisesti kunnanjohtajalle ja hallintojohtajalle. Luottamushenkilö ei saa luovuttaa tietojensaantioikeuden nojalla saamia tietoja eteenpäin, koska kaikki tiedot on tarkoitettu vain hänelle henkilökohtaisesti luottamustehtävän hoitamista varten. Asiakirjoihin tulee merkitä, mikäli ne ovat salassa pidettäviä.

9 TYTÄRYHTEISÖJEN NEUVOTTELUVELVOITTEET JA KUNNAN EDUSTAJIEN OHJEISTAMINEN

Kuntakonserniin kuuluvan yhteisön on ennen omaa päätöksentekoaan selvitettävä kunnanhallituksen kirjallinen kannanotto asiaan silloin, kun päätettävä asia merkittävästi vaikuttaa yhteisön tai kunnan toimintaan tai taloudelliseen vastuuseen. Tytäryhteisön johdon tulee toimia huolellisesti ja yhteisön edun mukaisesti. Kunnan kannan

hankkimisessa ei ole kyse yhteisön sisäisen päätöksenteon tai toimitusjohtajan tai hallituksen vastuun siirtämisestä kunnanhallitukselle tai konsernijohtolle. Lopullinen päätösvalta ja vastuu ovat kunnan kannan hankkimista edellyttävästä asiasta aina yhteisön omalla päätöksentekoaikavälillä, vaikka kunnan kanta päätettävään asiaan on hankittu. Mikäli yhteisön toimitusjohtaja tai hallitus tekee asiassa päätöksen vastoin kunnan kantaa, kunnalla on mahdollisuus erikseen harkita siihen liittyvät mahdolliset jatkotoimenpiteet.

Yhteisön hallituksen on hankittava kunnanhallituksen kannanotto seuraaviin toimenpiteisiin:

- tytäryhteisön perustaminen
- yhteisön toiminta-ajatuksen, toiminnan tai juridisen rakenteen muuttaminen asioihin, jotka olennaisilta osin poikkeavat kuntastrategiassa ja talousarviossa tytäryhteisöille asetetuista tavoitteista
- yhteisön toiminnan muuttaminen siten, että yhteisö voi menettää hankinta-lainsäädäntöön tai oikeuskäytäntöön perustuvan sidosyksikköasemansa suhteessa kuntaan
- yhtiöjärjestyksen ja sääntöjen muuttaminen
- toimitusjohtajan valinta ja palkkausjärjestelmä
- pääomarakenteen muuttaminen
- toimintaan nähden merkittävät investoinnit
- varsinaiseen toimintaan kuulumattomat tai siihen vain epäsuorasti liittyvät investoinnit ja niiden rahoitus
- kiinteistö- ja yrityskaupat
- osakkeiden merkintä, mikäli osakkeiden ostamista ja omistamista ei erityisesti annettu yhtiön tehtäväksi
- toimintaan nähden tärkeän omaisuuden tai oikeuksien (ml. immateriaalioikeudet) hankkiminen, myyminen, vuokraaminen, luovuttaminen tai panttaaminen
- merkittävä lainanotto ja -anto sekä vakuuksien, takausten taikka muiden yhtiötä sitovien merkittävien rahavelvoitteiden antaminen tai niiden ehtojen muuttaminen
- johdannaisinstrumenttien käyttö muuhun kuin yhteisön tavanomaiseen toimintaan kuuluvat tai epätavallisin ehdoin tehtävät sopimukset yhtiön ja sen osakkeenomistajan taikka hallituksen jäsenen välillä, kyseisten sopimusten muuttaminen sekä sopimukseen perustuvista oikeuksista luopuminen
- periaatteelliset tai taloudellisesti merkittävät sopimukset ja toiminnan laajakantoiset muutokset, merkittävät henkilöpoliittiset ratkaisut
- yhteisössä noudatettavan työehtosopimuksen valinta tai vaihtaminen
- eläkeyhtiön valinta ja vaihtaminen
- yhtiökokoukselle tehtävä voitonjakoehdotus, mikäli se poikkeaa yhtiön noudattamasta tavanomaisesta voitonjakokäytännöstä
- yhteisön omaisuuden luovuttaminen konkurssiin tai selvitystilaan taikka saneerausmenettelyyn hakeutuminen

Tytäryhteisön hallituksen puheenjohtajan velvollisuutena on valvoa, että ennakkokäsitys on haettu ja että se kirjataan pöytäkirjaan siinä kokouksessa, kun ennakkokäsityksen alaisesta asiasta tehdään päätös hallituksen kokouksessa.

Mikäli ennakkokäsitysmenettelyn piiriin kuuluvasta asiasta päättäminen kuuluu yhtiökokoukselle, konsernijohtoon määrittämä taho huolehtii siitä, että tarvittaessa pöytäkirjanotteeseen, jolla henkilö valtuutetaan edustamaan kuntaa yhtiökokouksessa, sisällytetään kunnan kannanotto ennakkokäsitysmenettelyn alaiseen asiaan.

10 KESKITETYT KONSERNIPALVELUT JA KESKITETYT TOIMINNOT

10.1 Keskitetyn toiminnan järjestäminen ja ohjeistus

Konsernipalveluilla tarkoitetaan palveluja, joita konserniyhteisö tuottaa keskitetysti muille konserniin kuuluville yhteisöille. Konsernipalveluissa on otettava huomioon kohdan 8.2 hankintalainsäädännön asettamat reunaehdot ja rajoitukset. Tytäryhteisön on selvitettävä konsernijohtoon kanssa etukäteen konsernipalvelujen käyttö.

Keskitettyjä toimintoja ovat mm. maksuliikenne ja konsernituen käyttö, riskien hallinta, vakuutusten kilpailutus, tilintarkastuksen ja sisäisen valvonnan järjestäminen, vieraan pääoman hallinta sekä tukipalvelut.

Päätös keskitettyjen toimintojen käyttämisestä tehdään erikseen kussakin tytäryhteisössä konsernijohtajan ohjeistuksen mukaisesti.

Pääsääntö on, että konserniin kuuluvien yhteisöjen tulee hankkia tukipalvelut (esimerkiksi hallinto-, taloushallinto-, tietohallinto-, materiaali-, ateria-, tilapalveluja) konsernin muilta yhteisöiltä. Tästä suosituksesta voi poiketa perustellusta syystä.

10.2 Tavaroiden ja palvelujen hankintoja ja omaisuuden luovutuksia koskevat ohjeet

10.2.1 Konsernin sisäiset hankinnat

Hankintalainsäädännön mukainen hankintojen kilpailuttamisvelvollisuus koskee kunnan tytäryhteisöjä. Konsernin sisäisiä hankintoja suunniteltaessa hankintasäännösten määräykset on otettava huomioon. Tarkemmat ohjeet sisältyvät kunnan hankintaohjeisiin, jotka koskevat koko konsernia. Kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa tulee olla yhteydessä kunnan hankintavastaavaan.

10.2.2 Hankintayhteistyö

Tytäryhteisöjen on selvítettävä hankintayhteistyön edellytykset kunnan hankintatoimelta ennen hankintojen toteuttamista. Päätös hankintayhteistyöhön osallistumisesta tehdään erikseen kussakin tytäryhteisössä kuntaemion ohjeistuksen mukaisesti, ellei ole perusteltua syytä poiketa siitä.

Hankintalainsäädäntö koskee vain hankintoja. Merkittävien käyttöomaisuushyödykkeiden ja -arvopapereiden luovutuksista on neuvoteltava kunnanjohtajan kanssa.

10.3 Rahoitusta, sijoituksia ja takausten antamista koskevat ohjeet

10.3.1 Maksuliikenne ja rahoitus

Konsernitasolla pyritään yhteisöjen yhteistyöllä parhaaseen mahdolliseen tulokseen ja taloudelliseen hyötyyn. Tytäryhteisöllä on velvollisuus hyvissä ajoin aloittaa neuvottelu kunnanjohtajan tai kunnan hallintojohtajan kanssa rahoitus-, kassavirta-, otto- ja antolainauksia varten. Sopimusajat, tiliehdot tms. saatetaan kuntaemion kanssa yhdenmukaisiksi ja kilpailukykyisiksi kaikissa tytäryhteisöissä. Tytäryhteisöt järjestävät rahoituksensa yhteistyössä kunnan kanssa.

10.3.2 Sijoitustoiminta

Kunnan kannalta merkittävien tytäryhteisöjen on järjestettävä sijoitustoimintansa yhteistyössä kunnan kanssa.

Kassavarojen sijoittaminen

- kunnanhallitus päättää kunnan perimistä koroista ja mahdollisista luottolimiiteistä

Tytäryhteisöjen on neuvoteltava kunnan hallintojohtajan kanssa kassavarojen sijoitustoiminnasta, koska sijoitukset ovat kertaluonteisia ja sisältävät erityispiirteitä, johon konserniohjeessa ei voida varautua. Sijoitusten onnistumisesta vastaa ensisijaisesti tytäryhteisön päätösvaltainen toimielin.

10.3.3 Takauksen ja vakuuden antaminen

Takauksista päättäminen kuuluu kunnanvaltuuston toimivaltaan.

Kuntalain 129 §:n mukaan kunnan myöntämä laina, takaus tai muu vakuus ei saa vaarantaa kunnan kykyä vastata sille laissa säädettyistä tehtävistä. Kunta ei saa myöntää lainaa, takauksia tai muuta vakuutta, jos siihen sisältyy merkittävä taloudellinen riski. Kunnan edut tulee turvata riittävän kattavilla vastavakuuksilla. Kunta voi myöntää

takauksen tai muun vakuuden kilpailutilanteessa markkinoilla toimivan yhteisön velasta tai muusta sitoumuksesta ainoastaan, jos yhteisö kuuluu kuntakonserniin tai se on kuntien tai kuntien ja valtion yhteisessä määräysvallassa. Lisäksi takauksia ja lainoja myönnettäessä tulee ottaa huomioon valtioneuvoston päätökset ja edellä mainittu kilpailulain 4 a luvussa määritelty kilpailuneutraaliteettia koskeva sääntely.

Tytäryhteisö ei ilman kunnanhallituksen lupaa voi myöntää takauksia tai käyttää omaisuuttaan vakuutena.

11 HENKILÖSTÖPOLITIikka

Konsernin tytäryhteisöjen on noudatettava toiminnassaan soveltuvin osin kunnan henkilöstöpolitiikan ja henkilöstöstrategian periaatteita. Henkilöstön hankinnassa yhteisöjen on otettava huomioon konsernin sisäiset henkilöstön siirtotarpeet. Kuntien omistamien yhtiöiden työnantajaedunvalvonta hoidetaan Avaintyöntajat Avainta Ry:n kautta. Tytäryhteisöt järjestävät eläkevakuutuksensa Kuntien eläkevakuutuksessa silloin, kun se on kunnan edun mukaista eikä tytäryhteisön etu muuta edellytä.

12 HYVÄ HALLINTO JA JOHTAMISTAPA

Konserniyhteisöjen tulee yhtiössä noudattaa hyvän hallinnon ja johtamistavan periaatteita siten, että varmistuu, että tytäryhteisöissä toteutuvat terveet liikeperiaatteet, riittävä avoimuus, taloustietojen oikeellisuus, asianmukainen sisäinen valvonta ja riskienhallinta ja että kuntien omistuksia hoidetaan tarkoituksenmukaisesti, luotettavasti ja tehokkaasti kuntakonsernin kokonaisuutena turvaten.

12.1 Hallituksen tehtävät ja kokoonpano

Hallituksen ja toimitusjohtajan oikeudet ja velvollisuudet määräytyvät lähtökohtaisesti osakeyhtiölain ja yhtiöjärjestyksen mukaan, niitä täsmennetään hallituksen työjärjestyksellä. Kuntakonsernissa yhtiön hallituksen on erityisesti huolehdittava, että yhtiöllä on toiminnan laatuun ja laajuuteen suhteutettu strategia ja sen toteutuminen raportoidaan hallitukselle vähintään osavuositarkastuksen yhteydessä. Raporttien käsittely on kirjattava hallituksen pöytäkirjaan niin, että hallituksen toiminnan huolellisuusvelvoite suhteessa omistajiin tulee täytettyä.

Kunnanhallitus päättää hallitusjäsen ehdokkaiden nimeämisestä tytäryhteisöjen hallituksiin. Tytäryhteisöjen hallituksella tulee kollektiivina olla toimialan tuntemuksen lisäksi riittävä liiketoiminnan ja talouden osaaminen sekä kyky ohjata toimitusjohtajaa yhteisölle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Hallitusjäsen ehdokkaiksi tulee nimetä ja valita tasa-arvolainmukaisesti tasapuolisesti naisia ja miehiä. Tytäryhteisöjen hallituksiin nimetään kuntakonsernin ulkopuolisia henkilöitä, mikäli se on kuntakonsernin kokonaisedun näkökulmasta perusteltua.

Pääsääntöisesti tytäryhteisöjen päätöksentekoeleimiin valitaan konsernijohtajan ja konsernihallinnon konserniohjausyksikön ulkopuolisia henkilöitä.

13 KONSERNIA KOSKEVISTA ASIOISTA TIEDOTTAMINEN

Lähtökohtana kuntakonsernin yhtiöissä on aktiivinen ja tehokas viestintä. Kunnan on sopivin tavoin tiedotettava asukkailleen yhteisön tai säätiön toiminnasta silloin, kun se hoitaa kunnallista tehtävää. Yhteisön tai säätiön on annettava tiedotusta varten konsernihallinnon ohjeiden mukaiset tiedot. Ennen tietojen antamista yhteisön tai säätiön on arvioitava voidaanko tiedot antaa aiheuttamatta yhteisölle haittaa.

Yhteisöjä koskevasta tiedotuksesta vastaa yhteisön puolesta hallitus ja toimitusjohtaja tai vastaava sekä kunnan puolella kunnanhallitus ja kunnanjohtaja. Yhteisön tiedottamisen on tuettava konsernin asettamia tavoitteita ja toimintapolitiikkaa. Tiedottamisessa ja tietojen antamisessa yhteisöjä koskevissa asioissa tulee huomioida kunnan yleiset tiedotusperiaatteet sekä julkisuus- ja salassapitosäädännökset.

14 SISÄINEN VALVONTA JA RISKIENHALLINTA

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen kuuluu tytäryhteisöjen hallitusten ja toimitusjohtajien vastuulle. Tytäryhteisön hallituksen on huolehdittava siitä, että yhteisössä on määritelty sisäisen valvonnan toiminta-periaatteet ja menettelyt osaksi johtamista ja päätöksentekoa ja että yhteisössä seurataan valvonnan toimivuutta. Tytäryhteisön toimitusjohtajan on huolehdittava riittävän ja toimivan sisäisen valvonnan toteuttamisesta ja ylläpitämisestä sekä toimivuuden varmistamisesta.

Tytäryhteisöjen hallitusten on huolehdittava siitä, että riskienhallinnan periaatteet on määritelty ja että yhteisön toimintaan liittyvät riskit tunnistetaan, arvioidaan ja niitä seurataan. Kokonaisvastuu tytäryhteisön riskienhallinnasta kuuluu yhteisön hallitukselle. Konsernijohto ja tilintarkastajat arvioivat prosesseja, joilla organisaatiossa varmistetaan, että merkittävät riskit on ymmärretty ja että niitä hallitaan asianmukaisesti.

Tytäryhteisöt raportoivat konsernijohtolle sisäisen valvonnan toimivuudesta ja merkittävistä riskeistä sekä riskienhallinnan toimivuudesta ja riittävydestä. Käytännössä raportointi toteutetaan vuosittain kunnan toimintakertomuksen yhteyteen laadittavassa raportissa.

Tämän lisäksi tytäryhteisön hallituksen on raportoitava viipymättä konsernijohtolle, jos yhtiön toimintaan liittyvän merkittävän riskin realisoituminen on todennäköistä.

14.1 Tytäryhteisöjen sisäinen valvonta

Tytäryhteisöjen sisäinen valvonta järjestetään kunnan sisäisen valvonnan ohjeiden mukaisesti. Tytäryhteisöjen hallitusten ja toimitusjohtajan vastuulla on sisäisen valvonnan rakenteiden luominen omassa organisaatiossaan. Tytäryhteisöjen hallitusten tulee hyväksyä yhtiölle sisäisen valvonnan ohjeet ja pitää ne ajan tasalla. Yhteisön hallituksen on valvottava sisäisen valvonnan toteutumista ja ohjeiden noudattamista. Tytäryhteisön hallituksen tulee tarvittaessa hyväksyä myös yhteisön erillinen hallinnoinnin ohje (corporate governance –yhtiöiden hallinnoinnin kehittäminen). Tytäryhteisön on toimitettava sisäisen valvonnan ohjeet emoyhteisölle.

14.2 Emoyhteisön konsernivalvonta

Sisäisen valvonnan toimivuudesta koko kunnassa vastaa kunnanhallitus ja sen valvontavastuu on kunnanjohtajalla ja toteuttamisvastuu tilivelvollisilla. Vastuualueiden johtajat vastaavat omalla toimialallaan valvonnan toteuttamisen organisoinnista siitä, että sisäisen valvonnan menetelmät ovat käytössä ja sisältyvät päivittäisiin toimintarutiineihin. Tulosalueiden päälliköt vastaavat omalla tulosalueellaan sisäisen valvonnan toteutumisesta. Konserniohjeen noudattamista valvoo konsernijohto.

14.3 Tytäryhteisön toiminnan seurannassa käytettävät mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut ja mittarit, joilla tytäryhteisöjen toiminnan kannattavuutta, vaikuttavuutta ja talouden tilaa kuntakonsernissa arvioidaan, ovat samat, jotka tarvitaan konsernitiilinpäätöksessä. Tunnuslukuista ohjeistetaan vuosittain ohjeissa, jotka annetaan tilinpäätöksen laatimiseksi.

14.4 Tytäryhteisöjen tilintarkastus ja tarkastuslautakunnan tehtävät

Valtuusto valitsee hallinnon ja talouden tarkastamista varten tilintarkastusyhteisön, jonka tulee olla julkishallinnon ja -talouden tilintarkastuslautakunnan hyväksymä yhteisö (JHTT-yhteisö). Yhteisön on määrättävä vastuunalaiseksi tilintarkastajaksi julkishallinnon ja -talouden hyväksytty tilintarkastaja (JHTT-tilintarkastaja). Tilintarkastajat toimivat tehtävissään virkavastuulla.

Kunnan tytäryhteisön tilintarkastajaksi on valittava kunnan tilintarkastusyhteisö, jollei tästä poikkeamiseen ole perusteltua tarkastuksen järjestämiseen liittyvää syytä.

Tilintarkastusyhteisö voidaan valita kerrallaan enintään kuuden tilikauden hallinnon ja talouden tarkastamista varten.

Tilintarkastajalla on oltava edellytykset riippumattoman ja riittävän laajan tilintarkastuksen toimittamiseen. Jos edellytykset riippumattomaan tarkastukseen puuttuvat, tilintarkastajan on kieltäydyttävä vastaanottamasta tehtävää tai luovuttava siitä.

Tilintarkastajana ei saa toimia henkilö, joka 75 §:n mukaan ei ole vaalikelpoinen tarkastuslautakuntaan.

14.5 Tarkastuslautakunta

Tarkastuslautakunta laatii suunnitelman konserniyhteisöjen tilintarkastuksen järjestämisestä tilintarkastajaehdokkaiden nimeämistä varten. Kunnanhallitus nimeää tilin-tarkastajaehdokkaat yhtiökokouksissa ja säätiöiden vuosikokouksissa tehtävää päätöstä varten. Tarkastuslautakunnalla on oikeus pyytää tytäryhteisöiltä tietoja valtuuston asettaminen tavoitteiden toteutumisen ja kuntakonsernin tuloksellisuuden arviointia varten. Tarkastuslautakunta voi kutsua tytäryhteisön toimielimen jäsenen tai palveluksessa olevan henkilön kuultavaksi lautakunnan kokoukseen. Tarkastuslautakunnan jäsen ei saa paljastaa haltuunsa saamaa salassa pidettävää tietoa sivulliselle.

14.6 Sisäinen tarkastus

Sisäisellä tarkastuksella on oikeus pyytää tytäryhteisöiltä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan arviointi- ja kehittämistoiminnan sekä muun tarkastustoiminnan edellyttämät tiedot. Sisäisellä tarkastuksella on oikeus tarkastaa tytäryhteisön toimintaa ja taloutta sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämiseen liittyviä prosesseja. Sisäisen tarkastuksen henkilöstö ei saa paljastaa sivulliselle haltuunsa mahdollisesti saamaansa salassa pidettävää tietoa.

14.7 Konserniohjeen voimaantulo

Konserniohje tulee voimaan 2.1.2017 alkaen ja tällä päätöksellä kumotaan aiemmat Vaalan kunnan konserniohjeet.

Konserniohjeet on hyväksyttävä viivytyksettä jokaisen Vaalan kunnan tytäryhteisön yhtiökokouksessa ja hallituksessa, jonka jälkeen ne sitovat tytäryhteisöä.

Tämä konserniohje on hyväksytty kunnanvaltuuston kokouksessa 25.1.2017.

Kunnan tytäryhtiöt ovat hyväksyneet konserniohjeen

Yhtiö	Toimielin	Hyväksymispäivämäärä
Kiinteistö Oy Vaalan Niska		
Vaalan Vesi ja Lämpö Oy		